

MARIE KARLSSON-TUULA

Förutsättningar för företagsrekonstruktion, livskraftstest och ordnad bokföring

MARIE KARLSSON-TUULA är professor i civilrätt vid Högskolan Väst.

1. INLEDNING

Den 1 augusti i år infördes lagen om företagsrekonstruktion.¹ Lagstiftningen innehåller en del nyheter varav en av dem är ett krav på att domstolen ska särskilt pröva om gäldenärsföretaget livskraft kan säkras genom rekonstruktionen.² Ett annat krav är att gäldenärsföretaget ska ha en ordnad bokföring.³ Här behandlas för det första kravet på ekonomiska svårigheter och livskraftstestet. För det andra vad kravet på ordnad bokföring kan innebära. Artikeln avslutas med egna reflektioner.

1.1 Ekonomiska svårigheter och livskraftstestet

I 2 kap. 10 § uppställs tre grunder för att få en ansökan om företagsrekonstruktion beviljad. En ansökan får enligt paragrafens första stycke endast beviljas om det kan antas att gäldenären inte kan betala sina förfallna skulder eller att en sådan oförmåga inträder inom kort eller att gäldenären i något annat avseende har ekonomiska svårigheter som innebär risk för insolvens. Den sistnämnda grunden är ny i förhållande till 1996 års lag om företagsrekonstruktion. Förändring-

¹ Se prop. 2021/22:215 och SOU 2021:12.

² Se prop. 2021/22:215, s. 355 – 357.

³ Se prop. 2021/22:215, s. 357 – 358.

en innebär att tröskeln för att beviljas företagsrekonstruktion är lägre jämfört med den gamla lagen.

Även ett företag som inte har likviditetsproblem kan beviljas företagsrekonstruktion om det finns en risk för ekonomiska problem. Det kan exempelvis handla om ett i grunden livskraftigt företag som för tillfället har tillgång till likvida medel men som gör stora ekonomiska förluster och som på längre sikt riskerar att behöva avveckla verksamheten. I likhet med en insolvensbedömning enligt konkurslagen innefattar bedömningen av gäldenärens ekonomiska svårigheter en prognos över hur gäldenärens ekonomiska situation kommer att utveckla sig i framtiden. Att det till skillnad från konkurslagen räcker att det föreligger risk för insolvens innebär dock att kravet på säkerhet i prognosbedömningen är lägre jämfört med den lagen.⁴

I 2 kap. 10 § 2 st. LFR regleras livskraftstestet. Testet syftar till att utesluta gäldenärer som saknar utsikter till att genom rekonstruktion bibehålla eller få förnyad livskraft. Testet ska förhindra att förfarandet används i ett borgenärsskadligt syfte och därmed äventyrar gäldenärens tillgångar. Direktivet säger inte något närmare om hur en sådan prövning ska gå till.⁵ Livskraftstestet tar sikte på förutsättningarna att få till stånd en lyckad företagsrekonstruktion, och på möjligheten för gäldenären att överleva efter rekonstruktionen. Det ankommer på gäldenären att i sin ansökan presentera omständigheter som talar för att verksamhetens livskraft kan säkras genom rekonstruktionen och presentera ett rimligt förslag om hur rekonstruktionen ska kunna lyckas. Gäldenären bör precisera sina ekonomiska svårigheter och lämna konkreta förslag på hur företaget ska komma till rätta med dessa för att överleva. I detta ligger att gäldenären måste ha avsikt och förmåga att fullfölja en företagsrekonstruktion. Det ska finnas konkreta omständigheter som talar för att en rekonstruktion i det enskilda fallet har förutsättningar att lyckas. Om rekonstruktionen förutsätter en skulduppökelse med borgenärerna för att bli lyckosam är ett riktmärke att gäldenären har förmåga att betala åt-

⁴ Se prop. 2021/22:215, s. 355 - 356.

⁵ Mellqvist, M, Welamson, L, Konkurs och annan insolvens, 13 uppl. 2022, s. 322.

minstone 25 procent av fordringarnas belopp.⁶ Om gäldenärens betalningsförmåga är mer begränsad ställs särskilda krav på sökanden att förklara varför rekonstruktionen ändå har förutsättningar att lyckas. Det är sökanden som ska visa att det finns grundad anledning att anta att livskraften kan säkras genom rekonstruktionen. Detta gäller oavsett om det är gäldenärsföretaget eller en borgenär som har gjort ansökan. Eftersom en borgenär normalt inte har tillgång till detaljerad information om gäldenärens ekonomi kommer det dock i många fall i praktiken att krävas att gäldenären bidrar med relevant information även när ansökan görs av en borgenär. Rätten kan, enligt 2 kap. 5 §, förelägga en gäldenär som underlåtit att komma in med dessa uppgifter att komplettera sin ansökan och avvisa ansökan om föreläggandet inte efterföljs. En ansökan om företagsrekonstruktion får inte beviljas om det finns skäl att anta att det huvudsakliga syftet med ansökan är att på ett otillbörligt sätt förhindra borgenärernas indrivningsåtgärder eller att skjuta upp en oundviklig konkurs. Om det står klart att gäldenären kommer att gå i konkurs alldeles oavsett om företagsrekonstruktion beviljas eller inte så är livskraftstestet inte uppfyllt. Livskraftstestet är heller inte uppfyllt enbart av det skälet att möjligheten till att en företagsrekonstruktion leder till att verksamheten kan rekonstrueras inte framstår som utesluten. Företagsrekonstruktion ska inte heller beslutas när det finns skäl att anta att det finns andra syften med ansökan än att rekonstruera gäldenärens verksamhet. Ett beslut om företagsrekonstruktion ska exempelvis inte meddelas om gäldenären endast eftersträvar ett tillfälligt verkställighetsförbud i syfte att fördröja en förestående exekutiv auktion eller har något annat otillbörligt syfte med sin ansökan.⁷ Det förhållandet att gäldenären främst är i behov av det tillfälliga betalningsansånd som gäller under en företagsrekonstruktion innebär dock inte i sig att livskraftstestet inte kan vara uppfyllt. Det ska exempelvis vara möjligt att besluta om företagsrekonstruktion för en gäldenär som

⁶ Jämför ackordsgränsen på 25 % i 3 kap. 2 § i 1996 års lag om företagsrekonstruktion, Mellqvist, M, Welamson, L, Konkurs och andra insolvensförfaranden, 13 uppl. 2022, s. 339 – 340. Se även Hellners, T, Mellqvist, M, Lagen om företagsrekonstruktion. En kommentar. 2 uppl. 2013, s. 67 och 247 f.

⁷ Se prop. 2021/22:215, s. 355 – 357.

drabbats av en brand eller ett inbrott och som enbart är i behov av ett betalningsansånd, om detta är tillräckligt för att gäldenären ska komma på fötter igen. Rätten ska pröva frågan om livskraftstestet är uppfyllt redan i samband med beslutet om företagsrekonstruktion. Frågan får också betydelse vid det borgenärssammanträde där borgenärerna ska ges tillfälle att uttala sig om företagsrekonstruktionen bör fortsätta, 2 kap. 18 § LFR. Ofta är det först i samband med detta sammanträde som en borgenär kan invända att det saknas förutsättningar för att rekonstruera gäldenärens verksamhet. Om rätten vid borgenärssammanträdet, utifrån den information som då finns tillgänglig, skulle göra bedömningen att syftet med rekonstruktionen inte kan antas bli uppnått kan det bli aktuellt att besluta att rekonstruktionen ska upphöra enligt 6 kap. 1 § 1 - 4 st. LFR.

En prövning av livskraftstestet är en prognos beträffande framtidsutsikterna med företagsrekonstruktion som ska göras. Prognosen innebär att man ska blicka in i framtiden och göra mer eller mindre kvalificerade bedömningar av hur det i framtiden kan se ut.⁸ Det är uppenbart att en sådan bedömning är förenad med avsevärda svårigheter. I RH 2011:53, även kallat "SAAB målet" gjordes en liknande bedömning. Den grundade sig på andra förutsättningar än i den nuvarande LFR. Enligt min uppfattning stod det klart att någon företagsrekonstruktion i det fallet inte skulle beviljas.

I Ä 11774 - 22 vid Stockholms tingsrätt prövades om livskraftstestet för sökande bolag i 2 kap. 10 § 2 st. LFR var uppfyllt. Rätten avslag ansökan om företagsrekonstruktion och anförde att bolaget årligen, sedan en lång tid tillbaka hade gjort stora förluster. Även för innevarande år beräknades förlusten bli cirka 8 miljoner kronor, dvs. mer än dubbelt så stor som omsättningen. De negativa resultaten berodde enligt bolaget på tillväxt och den investering som hade gjorts för vidareutvecklingen av den nya plattformen. Tingsrätten anförde också att trots att produkten numera var färdigutvecklad framstod det som mycket tveksamt om det fanns förutsättningar för att bevilja en företagsrekonstruktion. Den bedömningen grundade

⁸ Mellqvist, M, Welamson, L, Konkurs och annan insolvensrätt, 13 uppl. 2022, s. 339.

tingsrätten främst på vad som framkommit om bolagets historik om omfattande förluster, de stora skulderna i förhållande till bolagets omsättningstillgångar och den omständigheten att de väntade intäkterna är relativt begränsade.

2. YTTERLIGARE FÖRUTSÄTTNING FÖR BESLUT OM FÖRETAGSREKONSTRUKTION ÄR ORDNAD BOKFÖRING

Utöver att gäldenären ska ha ekonomiska svårigheter och att livskraftstestet ska vara uppfyllt uppställer 2 kap. 11 § LFR krav på att gäldenärens bokföring inte får ha sådana brister eller fel så att rörelsens förlopp, ekonomiska resultat eller ställning i huvudsak inte går att bedöma. Bristfällig bokföring kan medföra att ett beslut om företagsrekonstruktion inte får meddelas.⁹ En ansökan om företagsrekonstruktion ska avslås på grund av bristfällig bokföring om bokföringen innehåller oriktiga uppgifter, exempelvis om tillgångar och skulder som inte existerar, eller om räkenskapsmaterial saknas. Enstaka felaktigheter eller brister i bokföringen utgör däremot inte hinder mot ett beslut om företagsrekonstruktion.¹⁰ Det förhållandet att gäldenären eller någon av gäldenärens företrädare har dömts för ekonomisk brottslighet innebär inte att företagsrekonstruktion inte kan beviljas. Avgörande är om rörelsens ekonomiska situation går att bedöma. Att gäldenären eller dess företrädare är dömda för allvarlig brottslighet är dock omständigheter som kan inverka på bedömningen av det egentliga syftet med en ansökan om företagsrekonstruktion och därmed om det s.k. livskraftstestet är uppfyllt. Det ankommer inte på rätten att vidta några särskilda utredningsinsatser eller att göra någon mer ingående granskning av bokföringen för att bedöma om villkoret om ordnad bokföring är uppfyllt. Det är i stället upp till sökanden att visa att bokföringen är i sin ordning. Det kan t.ex. ske genom ett intyg från en revisor eller redovisningskonsult om att bokföringen inte är behäftad med allvarliga brister. Ett annat sätt

⁹ Se prop. 2021/22:215, s. 357 – 358.

¹⁰ Se prop. 2021/22:215, s. 357.

är att ge in en aktuell årsredovisning som godkänts av en revisor. Om gäldenären inte kan presentera ett tillräckligt underlag och rätten därför inte kan göra en bedömning av frågan ska företagsrekonstruktion inte beviljas

3. EGNA REFLEKTIONER

Den första grunden som uppställs för att för företagsrekonstruktion ska kunna beviljas är att gäldenärsföretaget har ekonomiska problem. Med det kravet har tröskeln för företagsrekonstruktion satts lägre än vad som gällde i 1996 års lag. Livskraftsprövningen som domstolarna ska göra i varje enskilt fall handlar om att göra en uppskattning av om gäldenärsföretagets överlevnad. Det saknas riktlinjer för vilka krav som ställs vid den prövningen. Det är i stället upp till gäldenärsföretaget och rekonstruktören att klargöra och lägga fram sakomständigheter till stöd för att livskraftstestet är uppfyllt. När det gäller kravet på ordnad bokföring förefaller det vara en mindre svår bedömning då gäldenärsföretaget torde kunna visa att bokföringen är ordnad med bl.a. intyg från revisor. Trots de spörsmål som här har beskrivits ska det bli spännande att följa den kommande rätts-tillämpningen.